POLSKA PLATFORMA JĄDROWA

POLSKIE ELEKTROWNIE JĄDROWE

Odpowiedzialność za szkody jądrowe

ATOMowe SZANSE

Janusz Buszkowski
Radca Prawny
Zastępca Kierownika Działu
Zarządzania Ryzykiem Regulacyjnym
Polskie Elektrownie Jądrowe

Mapa zasięgu konwencji o odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe i protokołów dodatkowych

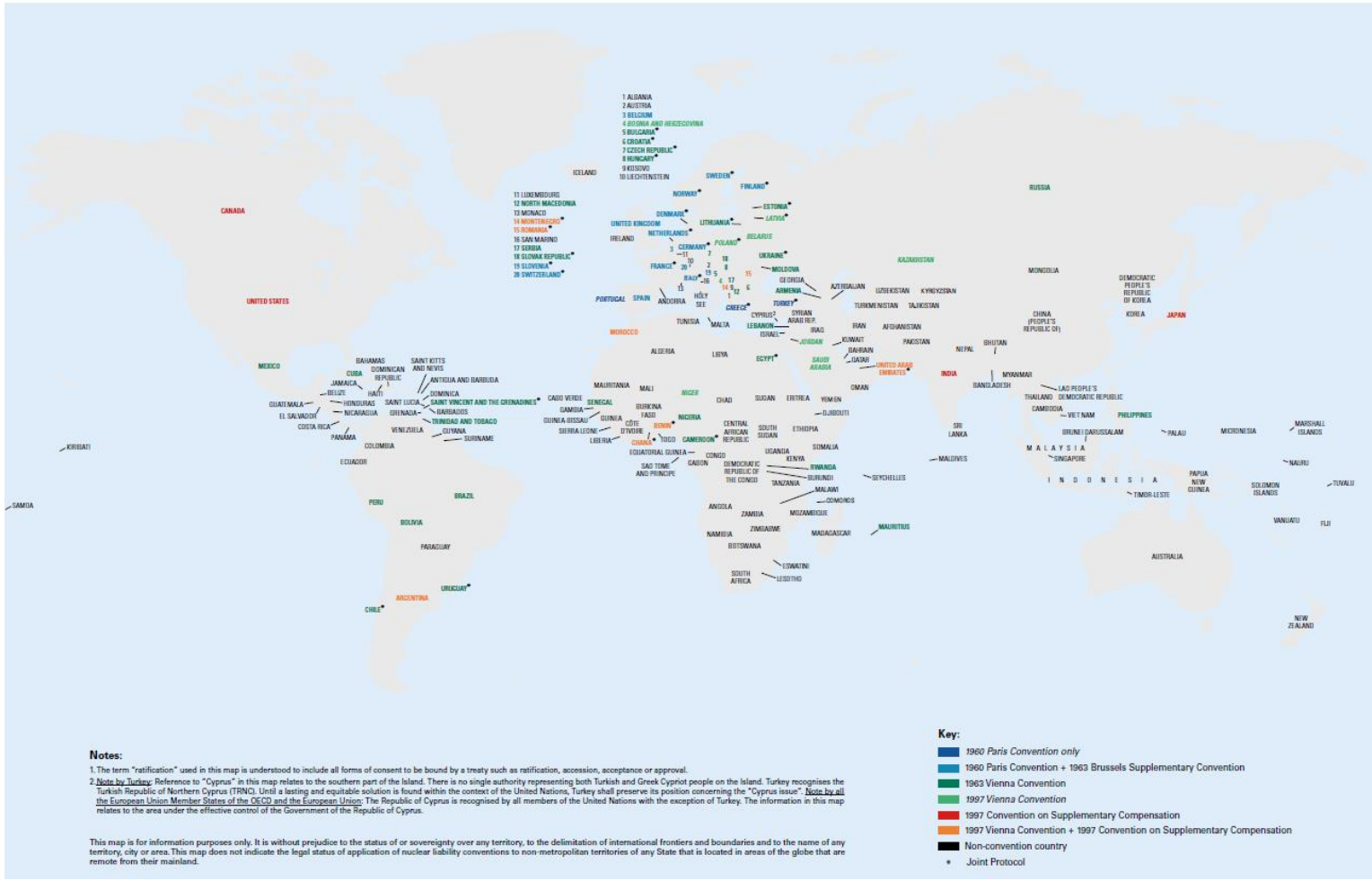

Źródło: NEA OECD; [Nuclear Energy Agency (NEA) - Map on the Ratification Status of All Nuclear Liability Conventions (updated January 2022)]

Czym jest szkoda jądrowa zgodnie z Prawem Atomowym?

MAEA

Konwencja Wiedeńska (MAEA)

- **Konwencja Wiedeńska** ws. odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe **z roku 1963**; Vienna Convention on Civil Liability [Konwencja Wiedeńska 1963//VC 1963/VC],
- **Protokół do Konwencji Wiedeńskiej z roku 1997 [Konwencja Wiedeńska 1997/VC 1997/RVC]**.

NEA-OECD

Konwencja Paryska

- **Konwencja Paryska** ws. odpowiedzialności strony trzeciej w dziedzinie energii jądrowej **z roku 1960** (weszła w życie w 1977 r.); Paris Convention on Third Party Liability in the Field of Nuclear Energy [Konwencja Paryska/PC]
- **Konwencja Brukselska** uzupełniająca Konwencję Paryską **z roku 1963**; Brussels Convention Supplementary to the Paris Convention [Konwencja Brukselska/BSC]
- **Protokół dodatkowy** do Konwencji Paryskiej oraz Protokół dodatkowy do Konwencji Brukselskiej z 1964 r.
- **Protokół** do Konwencji Paryskiej oraz Protokół do Konwencji Brukselskiej z 1982 r.;
- **Protokół** do Konwencji Paryskiej z 2004 r.

Wspólny Protokół dotyczący stosowania Konwencji wiedeńskiej i Konwencji paryskiej (o odpowiedzialności za szkody jądrowe) z roku 1988 – Joint Protocol/JP – łączy państwa związane Konwencjami Paryską i Wiedeńską, bez zmiany szczegółowych rozwiązań tych Konwencji.

Podstawowe zasady międzynarodowych reżimów odpowiedzialności za szkodę jądrową

A

Odpowiedzialność osoby eksploatującej/operatora za szkodę jądrową będącą wynikiem wypadku jądrowego

Zasady:

absolutna – niezależna od winy operatora: oparta na ryzyku;

wyłączna – inne podmioty są wyłączone z odpowiedzialności, a odpowiedzialność jest w drodze prawnej przekazana do operatora;

Główne zasady odpowiedzialności są co do zasady wspólne zarówno dla Konwencji Wiedeńskiej jak i Konwencji Paryskiej oraz Konwencji CSC, jednak różnią się niektórymi szczegółowymi rozwiązaniami. Na potrzeby prezentacji oparto się o zasadach obowiązującej w RP Konwencji Wiedeńskiej z Protokołem z 1997 r. – VC 1997

Informacje Publiczne - Public Information

Podstawowe zasady

B

Wyłączna jurysdykcja państwa, w którym miał miejsce wypadek

Zasady:

- wszystkie strony Konwencji mają obowiązek uznania wyroków;
- kwestie związane z prawem właściwym – kwestie uregulowane Konwencją podlegają prawu państwa urządzenia, kwestie pozostałe prawu państwa sądu właściwego.

C

Minimalny poziom odpowiedzialności

Zasady:

- **podstawowy limit odpowiedzialności**: **300 mln SDR** (przy KW, strony mogą przyjąć wyższy poziom);
- zredukowany limit odpowiedzialności: 150 mln SDR, pod warunkiem zapewnienia przez państwo kompensacji do poziomu 300 mln SDR;
- w szczególnych wypadkach (charakter urządzenia jądrowego lub substancji jądrowej) państwo może ustanowić niższy limit, lecz nie niższy niż 5 mln SDR.

Informacje Publiczne - Public Information

Podstawowe zasady

D

Ograniczenie czasowe dla wniesienia powództwa

Zasady:

- 30 lat w odniesieniu do utraty życia lub uszkodzenia ciała;
- 10 lat w odniesieniu do innych szkód.

E

Równe traktowanie poszkodowanych

Zasady:

- Prawo krajowe musi być skonstruowane w taki sposób, żeby nie prowadziło do dyskryminacji.

Kto ponosi wyłączną i na zasadzie ryzyka odpowiedzialność za szkodę jądrową?

Konwencja CSC i fundusz uzupełniający w Konwencji CSC

Konwencja CSC stanowi próbę stworzenia jednolitego reżimu w zakresie odpowiedzialności cywilnej za szkody jądrowe, bez ingerencji w postanowienia obecnie funkcjonujących Konwencji.

Do Konwencji CSC mogą przystąpić:

- strony Konwencji Wiedeńskiej i Konwencji Paryskiej;
- inne państwa pod warunkiem wdrożenia zasad wynikających z Aneksu I (co do zasady zgodnych z zasadami KW i KP);
- osobną „grandfather clause" przewidziano dla państw, które w 1995 r. posiadały przepisy w zakresie jasnej odpowiedzialności za wypadek, wprowadzały rekompensatę dla podmiotów innych niż operator w zakresie minimum 1000 mln SDR dla elektrowni jądrowych i 300 mln SDR dla innych instalacji – w praktyce klauzula została przewidziana dla systemu USA.

Fundusz uzupełniający w Konwencji CSC

- Strony Konwencji CSC mają obowiązek udostępnienia funduszy publicznych na potrzeby funduszu uzupełniającego.
- Fundusz **uzupełniający jest wymagany dopiero przy powstaniu szkody, która nie może zostać pokryta na podstawie odpowiedzialności operatora**. Strony nie mają do tego czasu obowiązku utrzymywania funduszy.
- Udział funduszu w pokryciu szkód będzie ograniczony do niezbędnej wysokości ponad tą wynikającą z odpowiedzialności operatora.

Podział środków z funduszu:

- 50% środków przeznaczonych na pokrycie szkód w i poza państwem urządzenia;
- 50% środków przeznaczonych na pokrycie szkód wyłącznie poza państwem urządzenia;
- powyższy podział może ulec zmianie w zależności od wysokości odpowiedzialności operatora.

Informacje Publiczne - Public Information

Prawo Atomowe. Czym jest szkoda jądrowa zgodnie z Prawem Atomowym?

Definicja

Rodzaje szkody jądrowej

- szkoda na **osobie**,
- szkoda w **mieniu**,
- szkoda w **środowisku jako dobru wspólnym**

(koszty zastosowanych środków mających na celu przywrócenie stanu środowiska naturalnego, jako dobra wspólnego, sprzed jego naruszenia, chyba że naruszenie jest nieznaczne).

Źródło szkody jądrowej

Szkoda jądrowa **powstała lub wynika** z promieniowania jonizującego:

- emitowanego przez **jakiekolwiek źródło promieniowania wewnątrz urządzenia jądrowego**, lub
- emitowanego przez **paliwo jądrowe, materiały promieniotwórcze, odpady lub materiał jądrowy**, pochodzące z urządzenia jądrowego, powstałe w nim lub wprowadzone do niego,

jeżeli wynikają one:

- **z właściwości promieniotwórczych tej substancji**, lub
- **z połączenia właściwości promieniotwórczych z trującymi, wybuchowymi lub innymi niebezpiecznymi właściwościami** takiej substancji.

Podstawy prawne odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową

Akty prawa krajowego

- Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. – **Prawo atomowe** (Dz.U. 2024 poz. 1277 ze zm.)

Akty prawa międzynarodowego

- **Konwencja Wiedeńska** o odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową, sporządzona w Wiedniu dnia 21 maja 1963 r. (Dz.U. z 1990 r. nr 63 poz. 370 ze zm.)

Informacje Publiczne - Public Information

Prawo Atomowe. Kto ponosi odpowiedzialność za szkodę jądrową?

Zasada – wyłączna/absolutna odpowiedzialność osoby eksploatującej

Odpowiedzialność za szkodę jądrową ponosi osoba eksploatująca:

- w przypadku szkody jądrowej spowodowanej wypadkiem jądrowym w urządzeniu jądrowym lub związanej z tym urządzeniem odpowiedzialność za szkodę jądrową ponosi osoba eksploatująca to urządzenie,
- w czasie transportu materiałów jądrowych odpowiedzialność ponosi osoba eksploatująca urządzenie jądrowe, z którego ten materiał został wysłany.

Wyjątki

- Osoba eksploatująca nie ponosi odpowiedzialności za szkodę jądrową spowodowaną wypadkiem jądrowym w urządzeniu jądrowym lub związaną z tym urządzeniem **jeśli szkoda nastąpiła bezpośrednio wskutek działań wojennych lub konfliktu zbrojnego**.
- W czasie transportu materiałów jądrowych osoba eksploatująca urządzenie jądrowe, z którego ten materiał został wysłany nie ponosi odpowiedzialności, **jeśli zostało to przewidziane w umowie z odbiorcą**.
- Osoba eksploatująca może zostać całkowicie lub częściowo zwolniona przez sąd z obowiązku naprawienia szkody w odniesieniu do szkody doznanej przez poszkodowanego, **jeśli poszkodowany, na skutek umyślnego zachowania, przyczynił się do powstania lub zwiększenia szkody**.

Prawo regresu osoby eksploatującej

- Jeżeli jest to wyraźnie przewidziane **przez umowę zawartą na piśmie** lub
- Jeżeli wypadek jądrowy zaistniał w wyniku **działania lub zaniechania, popełnionych z zamiarem wyrządzenia szkody**; prawo to przysługuje wobec **osoby fizycznej**, która z takim zamiarem działała lub zaniechała działania.

Informacje Publiczne - Public Information

Prawo Atomowe. Granica odpowiedzialności za szkodę jądrową

300 000 000 SDR

czyli ok. 1 500 000 000 złotych

Jeżeli roszczenia z tytułu szkody jądrowej przekraczają powyższą kwotę, osoba eksploatująca ustanawia fundusz ograniczenia odpowiedzialności.

Informacje Publiczne - Public Information

Prawo Atomowe. Obowiązki osoby eksploatującej

Umowa ubezpieczenia OC za wyrządzoną szkodę jądrową

- **Osoba eksploatująca jest obowiązana do zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za wyrządzoną szkodę jądrową**.
  - Umowa musi zostać zawarta **najpóźniej dzień przed rozruchem** urządzenia jądrowego albo **dzień przed rozpoczęciem eksploatacji** urządzenia jądrowego (w przypadku urządzeń jądrowych niewymagających rozruchu).
  - Minimalna suma gwarancyjna ubezpieczenia w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte umową ubezpieczenia, wynosi równowartość w złotych 300 000 000 SDR*.

*W przypadku reaktora badawczego oraz urządzenia jądrowego, w którym jest przechowywany lub składowany materiał jądrowy pochodzący z reaktora badawczego kwota ta nie może być niższa od kwoty stanowiącej równowartość w złotych 400 000 SDR, ani wyższa od kwoty stanowiącej równowartość w złotych 5 000 000 SDR.

- **W przypadku transportu** materiału jądrowego z urządzenia jądrowego, osoba eksploatująca jest obowiązana do zawarcia **odrębnej** umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkodę jądrową wyrządzoną w czasie transportu.
  - Umowa musi zostać zawarta **najpóźniej dzień przed rozpoczęciem transportu materiału jądrowego**.
  - Minimalna suma gwarancyjna ubezpieczenia w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte umową ubezpieczenia, wynosi równowartość w złotych 300 000 000 SDR*.

Informacje Publiczne - Public Information

Czy i kiedy dostawca w trakcie budowy lub eksploatacji EJ może ponosić odpowiedzialność za szkodę jądrową?

Z zasady osoba eksploatująca zawsze będzie ponosić wyłączną odpowiedzialność, chyba że:

- Szkoda jest wynikiem działań wojennych lub konfliktu zbrojnego.
- Szkoda jest wynikiem umyślnego zachowania poszkodowanego:
  - sąd może zwolnić z obowiązku naprawienia szkody doznanej przez poszkodowanego.
- Poszkodowany będzie dochodził swoich praw przed sądem kraju niebędącego stroną odpowiednich Konwencji i przed tym sądem wykaże spełnienie odpowiednich przesłanek odpowiedzialności.
- Zgodnie z KW strony mogą umownie zdecydować o prawie regresu dla osoby eksploatującej.

Informacje Publiczne - Public Information

POLSKA PLATFORMA JĄDROWA

POLSKIE ELEKTROWNIE JĄDROWE

Dziękuję

Kontakt:
Janusz Buszkowski
janusz.buszkowski@pej.pl